

TANUMS KOMMUN  
KOMMUNSTYRELSENS  
ANVISNINGAR FÖR BUDGET 2015

Innehållsförteckning

SAMHÄLLSEKONOMI.....	2
GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING.....	5
EKONOMISK UTVECKLING.....	6
RESURSBERÄKNING.....	11
UPPDRAG TILL NÄMNDERNA.....	20
TIDPLAN .....	23

## SAMHÄLLSEKONOMI

Den globala återhämtningen går vidare. Läget i den amerikanska ekonomin förbättras successivt och även inom euroområdet ser förutsättningarna allt ljusare ut. Det innebär att tillväxten i omvärlden fortsätter att stärkas. Utvecklingen stöds av centralbankernas expansiva penningpolitik och en gradvis mindre åtstramande finanspolitik. Utvecklingen i Ukraina skapar osäkerhet, men har hittills haft begränsad spridning till de finansiella marknaderna. I euroområdet fortsätter den ekonomiska aktiviteten att förstärkas. BNP har ökat de tre senaste kvartalen och förtroendeindikatorer pekar på fortsatt tillväxt. Arbetslösheten är hög men stiger inte längre. Skillnaderna i arbetslöshet är emellertid stora. Spanien har en arbetslöshet på 25 procent medan den i Tyskland ligger på fem procent.

Den pågående ekonomiska återhämtningen avspeglas på de finansiella marknaderna. I takt med att osäkerheten kring återhämtningen i de stora ekonomierna minskar har efterfrågan på mer riskfyllda tillgångar ökat. Aktiekurserna stiger när ränteskillnaderna mellan företags- och statsobligationer minskar. De allt positivare tongångarna har också bidragit till minskade ränteskillnader inom euroområdet. Den låga inflationen i stora delar av världen bidrar till att de stora centralbankernas styrräntor är fortsatt mycket låga.

År 2013 avslutades mycket starkt för den svenska ekonomin. Även 2014 har startat bra och utsikterna inför framtiden är ljusa. Ett skäl är att tillväxten i omvärlden får allt bättre fart. Svensk BNP beräknas växa med omkring tre procent både i år och nästa år. Utvecklingen på arbetsmarknaden förblir dock trög. Det fortsatt svaga arbetsmarknadsläget håller tillbaka pris- och löneutvecklingen. Det låga inflationstrycket begränsar skatteunderlagets tillväxt. I reala termer, det vill säga efter avdrag för pris- och löneökningar, är däremot skatteunderlagets tillväxt fortsatt hög. Både i år och nästa år beräknas skatteunderlaget öka med omkring två procent realt, vilket är betydligt bättre än normalt. Trots en i flera avseenden mycket gynnsam utveckling beräknas den offentliga sektorns finanser gå med fortsatta underskott. Även 2017, då den svenska ekonomin förväntas ha nått konjunkturrell balans, uppvisar den offentliga sektorns finansiella sparande minustal.

## KOMMUNSEKTORN

Det sammanlagda resultatet för kommunerna uppgick till 15,7 miljarder 2013 och översteg därmed med råge vad som brukar definieras som god ekonomisk hushållning. Även 2013 förstärktes kommunernas resultat kraftigt av återbetalade premier från AFA Försäkring. Utan tillfälliga intäkter faller resultaten kraftigt 2014 och flera kommuner kommer att få problem att klara överskott. En bättre utveckling av skatteunderlaget 2015 och 2016 innebär att kommunerna har råd att klara kostnadsökningar i takt med kraftigt ökade demografiska behov.

Kommunernas investeringar har nära fördubblats i löpande priser de senaste tio åren; från 24 miljarder kronor 2004 till 45 miljarder 2013. Förutom åren 2009 och 2010 har utgifterna för investeringar ökat varje år. Även framöver väntas investeringsutgifterna fortsätta att öka.

En ökad investeringsnivå i kommunerna har resulterat i ökad skuldsättning. Långfristiga skulder har ökat med fem procent, eller med nio miljarder kronor, jämfört med 2012. Det är dock en betydligt lägre ökningstakt jämfört med åren innan. Den dämpade skuldökningen beror delvis på att 18 miljarder i inbetalda premier återbetalats från AFA Försäkring under åren 2010–2013.

De demografiskt betingade behoven ökar nu kraftigt i kommunerna. Från att ha ökat med i genomsnitt 0,5 procent under de senaste tio åren ökar behoven med drygt 1 procent per år under 2013–2017. De största förändringarna är fler barn i grundskola och förskola samt fler äldre.

Det är fler barn än någonsin i förskolan och i grundskolan börjar den största elevkullen (sedan rekordkullen från början av 1990-talet) skolan 2014. Samtidigt minskar antalet elever inom gymnasieskolan som allra kraftigast i år och börjar öka igen 2016. Behoven ökar sakta men säkert inom äldreomsorgen och framöver i allt snabbare takt.

I regeringens ekonomiska vårproposition finns aviseringar om satsningar på främst skolan. Den tidigare aviserade minskningen av statsbidragen till följd av den nya gymnasiereformen kvarstår från år 2016.

År 2015 väntas det underliggande skatteunderlaget öka mycket starkt, men inga generella tillskott aviserades i regeringens vårproposition, vilket innebär att intäktsförstärkningen från skatteintäkter och generella statsbidrag dämpas. De specialdestinerade statsbidragen beräknas däremot öka kraftigt år 2015, främst till följd av olika riktade satsningar på förskolan och skolan.

## **IDENTITET OCH VISION**

Tanum är en kommun som kännetecknas av småskalighet, entreprenörskap och närhet till natur och vatten. Med förankring i historien, som återspeglas i hållristningar och kulturmiljöer, ska hela kommunen utvecklas på ett sätt som är långsiktigt hållbart och som stärker Tanums identitet med livskraftiga samhällen och en levande landsbygd. Visionen att kommunen ska växa till 13 000 invånare symboliserar den positiva utvecklingen som ska karaktärisera Tanums kommun. En positiv befolkningsutveckling ska skapas genom att kommunen satsar och är framgångsrik inom utvecklingsområdena boende, infrastruktur, och näringsliv.

### **Utvecklingsområden**

Kommunens befolkningsstruktur med årliga födelseunderskott gör att det krävs ett inflyttningsöverskott för att möjliggöra en befolkningsökning. För att skapa förutsättningar för en ökad inflyttning och minskad utflyttning, har kommunen angett tre utvecklingsområden:

- Boende
- Infrastruktur
- Näringsliv

#### ***Boende***

I Tanums ska det finnas attraktiva boendemiljöer.

Tanum ska vara en kommun som lockar människor och företag genom boendemiljöer av hög kvalitet. Möjligheter till boende i attraktiva lägen är ett konkurrensmedel för att öka inflyttningen till kommunen och för att de som redan bor i kommunen stannar kvar.

#### ***Infrastruktur***

Tanum ska ha en infrastruktur som tillgodoser högt ställda krav på tillgänglighet. Hög standard på infrastruktur för transporter har stor betydelse för de boende och företagens utveckling. Väl utbyggd och fungerande infrastruktur i form av vägar, järnväg, bredband och telefoni är av grundläggande betydelse för kommunens utveckling och tillväxt.

#### ***Näringsliv***

Kommunens näringslivsinsatser sker med syfte att förbättra näringslivsklimatet och därigenom stödja utvecklingen av befintliga företag och främja nyetableringar.

#### ***Prioriterade verksamhetsområden***

De verksamheter som Tanums kommun ansvarar för ska bedrivas med hög kvalitet och på ett sådant sätt att kommuninvånarna är nöjda med verksamhet och service. Skola samt vård och omsorg är särskilt prioriterade verksamhetsområden.

#### ***Skola***

Det som ska känneteckna verksamheten är att alla elevers individuella intressen och förmågor tas tillvara i undervisningen och att varje elev får det stöd som behövs för att utveckla sin egen drivkraft och motivation – det entreprenöriella lärandet. Målsättningen är att nästan 100 procent av eleverna kan läsa i slutet av årskurs tre. Så gott som alla elever går ur årskurs nio med betyg i alla ämnen.

#### ***Vård och omsorg***

Tanums kommun ska ha en god vård och omsorg som är tillgänglig och som tillgodoser högt ställda krav på kvalitet.

## **GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING**

I kommunallagen anges att för den kommunala verksamheten ska det finnas mål och riktlinjer som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. Målen och riktlinjerna ska omfatta såväl ekonomi som verksamhet. Tanums kommun har definierat termen ”god ekonomisk hushållning” som att varje generation ska bära kostnaden för den service som den konsumerar. I god ekonomisk hushållning inryms också kommunens förmåga att bedriva sin verksamhet på ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt.

### **Finansiellt perspektiv**

Tanums kommuns övergripande ekonomiska mål utgår ifrån generationsprincipen att varje generation ska bära kostnaden för den service som den konsumerar och inte belasta kommande generationer med kostnader eller åtaganden.

### **Övergripande ekonomiskt mål**

För att uppnå kommunallagens bestämmelser om god ekonomisk hushållning ska resultatet i budgeten uppgå till minst två procent av skatteintäkter och statsbidrag före intäkter från fastighetsförsäljningar. En sådan nivå innebär en värdesäkring av det egna kapitalet.

### **Verksamhetsperspektiv**

För att verksamheten ska uppfylla intentionerna i god ekonomisk hushållning ska den bedrivas på ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt. Det ska vidare finnas ett samband mellan resursåtgång, prestationer, resultat och effekter.

I Tanum utgörs mål för god ekonomisk hushållning dels av de övergripande mål, policy och riktlinjer som kommunfullmäktige angivit och dels de målsättningar kommunfullmäktige angivit för kommunens olika verksamhetsområden. Sammantaget skapar dessa mål förutsättningen för en god utveckling av Tanums kommun.

### **Övergripande verksamhetsmål**

Alla verksamheter som Tanums kommun ansvarar för ska bedrivas på ett sådant sätt att kommuninvånarna är nöjda eller mycket nöjda med verksamhet och service vid de kvalitetsmätningar som görs. Verksamheten ska bedrivas på ett kostnadseffektivt sätt och på ett sådant sätt att kommande generationers möjligheter till god service och en verksamhet med hög kvalitet inte försämras.

### **Personal**

För att trygga personalförsörjningen i framtiden ska kommunen skapa goda förutsättningar att kunna rekrytera, behålla, utveckla och belöna kompetent personal.

### **Fastigheter och anläggningar**

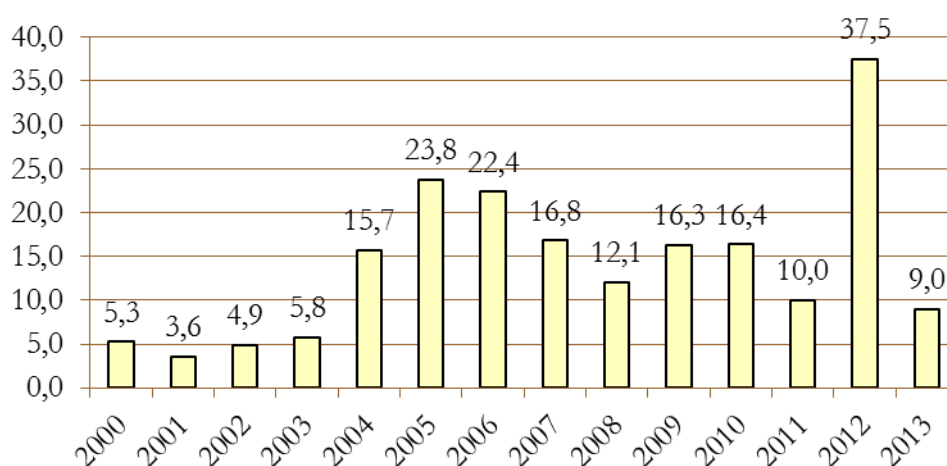
Kommunens fastigheter och anläggningar ska skötas på ett sådant sätt att deras värde inte minskar.

## EKONOMISK UTVECKLING

### Resultatutveckling

Tanums kommun har redovisat positiva resultat varje år sedan år 2000 och även klarat det lagstadgade balanskravet varje år. För år 2019 redovisade kommunen ett positivt resultat på 9,0 mkr (1,5 procent av skatteintäkter och statsbidrag). I resultatet ingår cirka elva mkr avseende återbetalning av sjukförsäkringsersättningar. Den senaste tioårsperioden, 2004-2013, uppgick det samlade resultatet till cirka 180, (3,5 procent av skatteintäkter och statsbidrag) mkr vilket är tillräckligt för att uppfylla kraven för god ekonomisk hushållning. Resultaten för denna period har kompenserat för svaga resultat under slutet av 1990-talet och gjort att kommunen kunnat begränsa den upplåning som varit nödvändig för att finansiera kraftiga investeringar.

Resultatutveckling 2000-2013, mkr



### Kostnadsutveckling

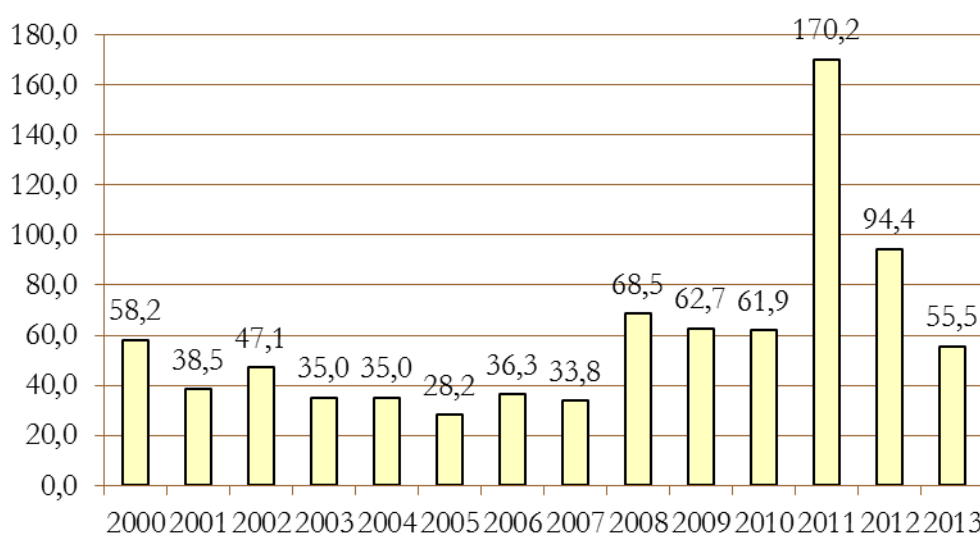
Nettokostnaden för den kommunala verksamheten ökade kraftigt under större delen av perioden 2004-2013. Undantag var åren 2004 och 2005 samt 2009 då besparings- och effektiviseringsåtgärder gjorde att nettokostnadsökningen bromsades upp. De stora kostnadsökningarna var möjliga tack vare att skatteintäkterna steg kraftigt under perioden. Under åren 2010- 2013 ökade nettokostnaderna återigen mer än ökningen avseende skatteintäkter och statsbidrag. För år 2013 uppgick nettokostnadsökningen av nämndernas verksamhet till 4,3 procent. Verksamhetens nettokostnader som andel av skatteintäkter och statsbidrag uppgick till 96,3 procent i 2013 års bokslut.

På sikt är det viktigt att kostnaderna inte ökar snabbare än skatteintäkterna om balans i ekonomin ska kunna upprätthållas.

## Investeringar

Under perioden 2004-2008 uppgick nettoinvesteringarna i Tanums kommun till cirka 2000 mkr vilket motsvarar cirka 40 mkr per år. Investeringsvolymen har sett över denna period kunnat täckas med egna medel, dessutom var en amortering av låneskulden möjlig. Under 2009 - 2013 ökade investeringarna och uppgick till sammanlagt 445 mkr, motsvarande nära 90 mkr per år. Under 2013 uppgick investeringarna till 55 mkr. Den stora investeringsvolymen de senaste fem åren har inte varit möjlig att internfinansiera utan det har krävts en ökad upplåning. Inkluderande tidigare års beslutade men ej genomförda investeringar uppgår 2014 till cirka 190 mkr. Investeringsplanen för de kommande tre åren, 2014-2016, uppgår till 440 mkr vilket medför att en ytterligare ökad upplåning kommer att bli nödvändig om investeringsplanen ska kunna genomföras.

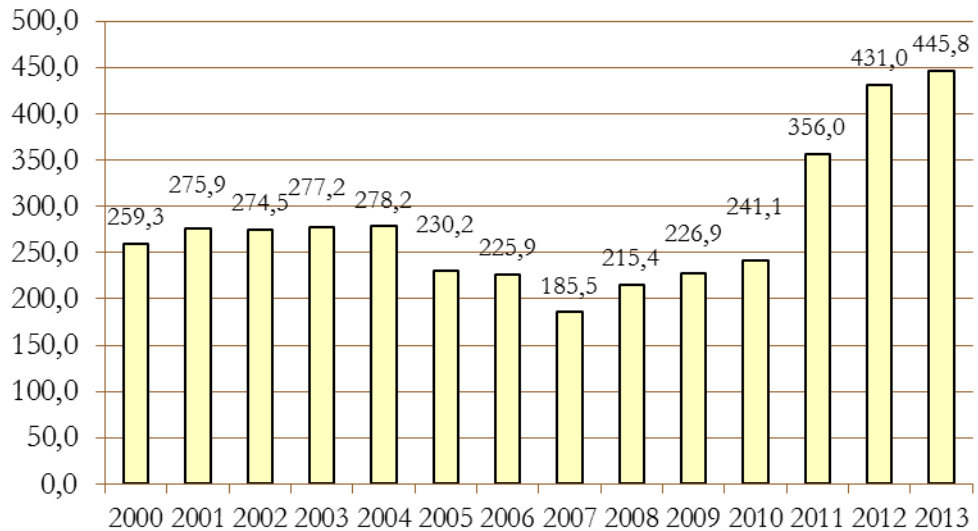
**Investeringar 2000-2013, mkr**



## Låneskuld

Kommunens låneskuld uppgick i bokslut 2013 till 446 mkr varav 365 mkr avser lån från banker och andra kreditinstitut. Utöver dessa lån finns beslutade ej upptagna lån med 65 mkr som avser finansiering av budgeterade investeringar som senarelagts. De starka resultaten i mitten 2000-talet medförde att låneskulden kunna nettoamorteras. Ökade investeringar under åren 2008 - 2013 har gjort att kommunens nettoupplåning ökat igen. 2013 års investeringar om 55 mkr kunde finansieras utan externupplåning. Sedan 2008 har låneskulden ökat med nästan 260 mkr. Investeringsvolymen under åren 2014-2016 kommer att kräva en ytterligare ökning av låneskulden.

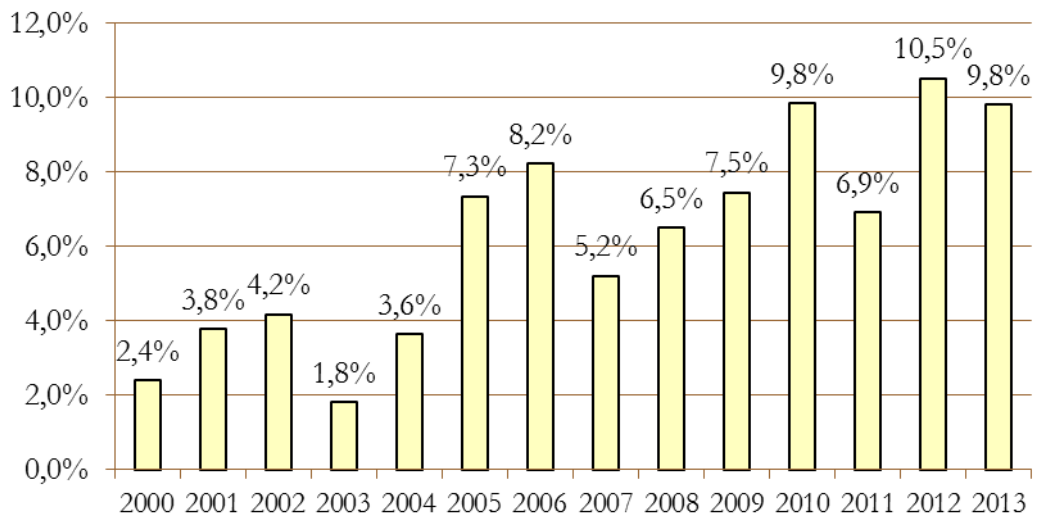
### Låneskuld 2000-2013 mkr



### Soliditet

Soliditeten minskade under perioden 1989-1999 från 57 procent till 1,0 procent. Försämringen berodde dels på negativa resultat och dels på justeringar av det egna kapitalet till följd av engångsåtgärder, exempelvis avsättning för återställande av soptipp. Sedan 2000 har en förstärkning skett av soliditeten, främst beroende på starka resultat vilket ökat det egna kapitalet. I bokslut 2013 försämrades soliditeten från 10,5 procent till 9,8 procent beroende ökade pensionsförpliktelser och att ökningen av eget kapital inte var tillräckligt för finansiera tillgångsökningen. Sett över hela perioden från 1989 har en kraftig urholkning av kommunens förmögenhet skett, vilket innebär att denna generation av skattebetalare inte fullt ut betalat sin konsumtion av kommunala tjänster. Soliditetsförsämringen motsvaras av en minskning av det egna kapitalet med cirka 450 mkr.

### Soliditet 2000-2013, procent





## BUDGETFÖRUTSÄTTNINGAR

### BEFOLKNING

Efter att ha minskat med totalt 100 personer under de två senaste åren ökade invånarantalet under 2013. Tanums befolkning ökade med 33 personer under 2013 och uppgick den 31 december 2013 till 12 303 personer. Tanums invånarantal har, sett över den senaste tioårsperioden, legat på en stabil nivå kring 12 300 även om invånarantalet enstaka år ökat eller minskat. Förhållandevis stora födelseunderskott har kunnat kompenseras med betydande inflyttningsöverskott. Födelsenettet har varit negativt varje år sedan 1993. Bortsett från mindre flyttningsunderskott 2005 och 2012 har Tanums haft ett positivt flyttnetto varje år sedan 1997.

<b>Befolkningsutveckling 2000-2013</b>	<b>Totalt</b>	<b>årl. förändring</b>
2000	12 105	36
2001	12 116	11
2002	12 210	94
2003	12 288	78
2004	12 317	29
2005	12 252	-65
2006	12 253	1
2007	12 246	-7
2008	12 271	25
2009	12 253	-18
2010	12 370	117
2011	12 320	-50
2012	12 270	-50
2013	12 303	-33

### Ålderssammansättning

Tanums kommun har en befolkningsstruktur med en större andel personer över 65 år än genomsnittet i riket. Antalet personer över 65 år ökade under 2013, medan antalet över 80 år var i princip oförändrat. Sett över den senaste tioårsperioden har antalet personer i åldern 65-79 år ökat med drygt 500 personer nedan antalet över åttio år ökat med 50 personer. Den senaste tioårsperioden har antalet personer 19 år och yngre minskat med cirka 470 personer. Födelsealen har legat på en låg nivå de senaste 15 åren. Befolkningen i åldrarna 20 till 64 år har minskat med 80 personer sedan 2004.

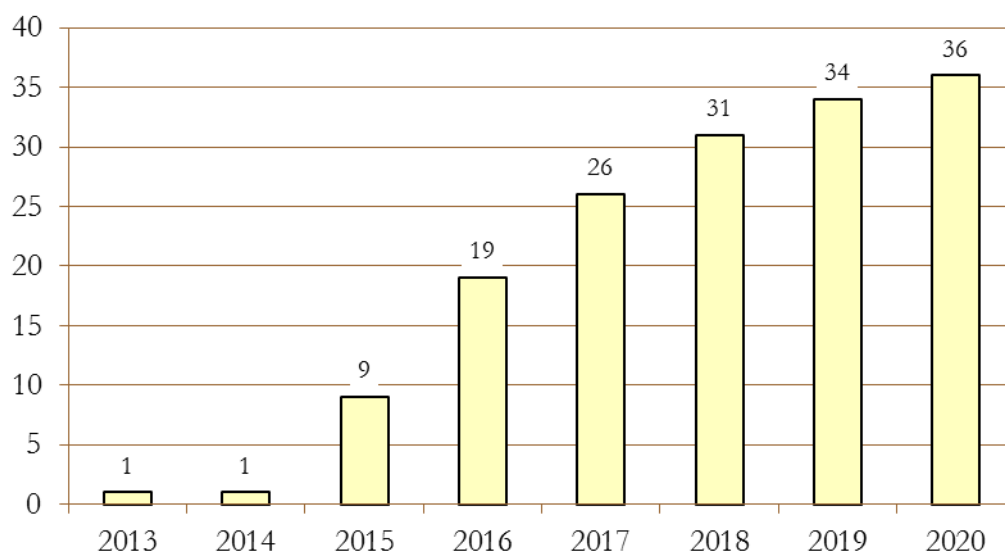
Befolkningsutveckling åldersklasser 1998-2012	Befolkning	0-4	5-14	15-19	20-64	65-79	80-
1998	12 111	589	1 713	641	6 453	1 921	794
1999	12 069	545	1 714	662	6 460	1 899	789
2000	12 105	523	1 705	686	6 521	1 867	803
2001	12 116	493	1 680	697	6 574	1 859	813
2002	12 210	507	1 634	744	6 662	1 843	820
2003	12 288	518	1 563	795	6 761	1 841	810
2004	12 317	533	1 476	863	6 732	1 883	801
2005	12 252	529	1 370	908	6 790	1 850	841
2006	12 253	555	1 291	926	6 759	1 867	855
2007	12 246	542	1 218	946	6 793	1 886	861
2008	12 271	557	1 165	937	6 768	1 961	883
2009	12 253	568	1 151	882	6 746	2 039	867
2010	12 370	593	1 163	827	6 784	2 151	852
2011	12 320	579	1 163	772	6 718	2 237	851
2012	12 270	583	1 158	695	6 681	2 303	850
2013	12 303	609	1 149	645	6 679	2 377	844

### Prognos

Skatteprognosen i resursberäkningen för 2015 baseras på en befolkning den 1 november 2014 på 12 276 invånare.

SCB har tagit fram en befolkningsprognos för Tanums kommun. Prognosen bygger på följande antaganden: Födelsetalen ligger runt 110 personer per år och antalet avlidna är cirka 160 personer per år. Inflyttningen är beräknad till 640 personer per år medan utflyttningen ligger mellan 550 och 580 per år. Samtliga förutsättningar utom inflyttningen baseras på Tanums åldersstruktur och historiska värden medan inflyttningen endast baseras på historiska värden. Baserat på ovan angivna antaganden visar prognosen att Tanums befolkning kommer att vara relativt oförändrad de närmaste åren. Efter 2016 vänder utvecklingen och Tanums befolkning ökar med cirka 30 personer per år.

### Befolkningsprognos årlig förändring 2013-2020



## RESURSBERÄKNING

För att kunna beräkna utrymmet för verksamhet, investeringar et cetera görs en resursberäkning. Resursberäkningen utgår från de ekonomiska målen och de resurser som kommunen kan räkna med utifrån skatteberäkningar med mera. Beräkningen visar att det utifrån nu kända förhållanden finns en tillgänglig resurs på 7,1 mkr efter det att 2015 års budget uppräknats till 2015 års förhållanden genom justeringar för löne- och prisökningar samt volymförändringar.

### Finansiellt mål

Enligt det övergripande finansiella mål som fastställs av kommunfullmäktige ska kommunens resultat uppgå till minst två procent av skatteintäkter och statsbidrag, vilket motsvarar ett resultat på cirka tolv mkr exklusive realisationsvinster vid fastighetsförsäljningar.

### Skatteintäkter inklusive bidrag för inkomstutjämning

Tanums intäkter från skatteintäkter och inkomstutjämning styrs i huvudsak av två faktorer, kommunens invånarantal och utvecklingen av skatteunderlaget i riket. Efter att ökat kraftigt under början på 2000-talet var tillväxten av skatteunderlaget svag under åren 2009-2014, bland annat beroende på den globala finansiella krisen. Den ekonomiska återhämtningen med ökad sysselsättning medför att skatteunderlaget 2015 och åren därefter växer förhållandevis kraftigt. Skatteunderlaget beräknas växa med 4,7 procent under 2015, med 5,3 procent 2016 och med 4,9 procent under 2017. Sammantaget beräknas skatteunderlaget öka med 22 procent under åren 2013-2017 vilket innebär en real ökning med cirka två procent per år.

För att kompensera för en svag tillväxt av skatteunderlaget under 2009 och 2010 fick kommunerna ökade statsbidrag i form av ett särskilt konjunkturstöd. Det särskilda konjunkturstödet upphörde 2011. Kommunens utdebitering är 21,56 kronor efter justering för skatteväxling avseende kollektivtrafiken med 43 öre.

Västra Götalandsregionen övertog 2012 ansvaret för kollektivtrafiken i länet och blev ensam ägare till Västtrafik. För att finansiera huvudmannaförändringen genomfördes en skatteväxling där regionen höjde skatten med 43 öre medan kommunerna sänkte skatten lika mycket. För Tanums vidkommande innebar skatteväxlingen att intäkterna, inklusive effekter på kostnads- och inkomstutjämningen, minskade med cirka 3,2 mkr (motsvarande 17 öre i utdebitering) mer än vad Tanums kostnader för kollektivtrafik minskade. För att lindra effekterna för de kommuner som förlorar på skatteväxlingen genomfördes ett mellankommunalt utjämningsystem som begränsade den negativa effekten av skatteväxlingen. År 2014 är det mellankommunala utjämningsystemet avvecklat och skatteväxlingen får full effekt.

Resursberäkningen för 2015 baseras på en utdebitering på 21,56 kronor.

Ökning skatteunderlag	%
2009	1,3
2010	2,2
2011	3,2
2012	4,1
2013	3,5
2014	3,4
2015	4,7
2016	5,3
2017	4,9

### **Kostnadsutjämning**

Från att ha varit nettomottagare i kostnadsutjämningsystemet är Tanum sedan 2005 betalare till kostnadsutjämningsystemet. Den främsta orsaken till denna förändring är Tanums demografiska utveckling relativt övriga kommuner i landet

Från och med 2014 införs ett nytt utjämningsystem införs som kraftigt minskar Tanums betalning till systemet. Enligt det nya systemet blir Tanums avgift 5,6 mkr att jämföra med 28,0 mkr som skulle ha varit Tanums avgift till systemet om de gamla reglerna behållits. Under 2014 kommer alla kommuner att betala en införandeavgift som för Tanums vidkommande uppgår till 3,4 mkr. Införandeavgiften trappas ner årligen och kommer att vara helt borttagen 2017.

År 2015 ökar Tanums avgift till kostnadsutjämningsystemet med 6,4 mkr till 12,0 mkr. Ökningen beror främst på demografiska förändringar i åldersgrupperna 7-15 år och 90 och äldre.

<b>Kostnadsutjämning</b>	<b>mkr</b>
2003	11,6
2004	4,2
2005	-5,2
2006	-6,9
2007	-6,5
2008	-11,4
2009	-16,9
2010	-17,4
2011	-19,9
2012	-23,6
2013	-25,5
2014	-5,6
2015	-12,0

### **Kostnadsutjämning för LSS**

Ett särskilt utjämningsystem för LSS infördes 2004. Mellan 2004 och 2009 ökade Tanums kostnader för LSS-utjämning från 0,3 mkr till 11,0 mkr. Under perioden 2009-2014 har avgiften minskade avgiften från 11,0 mkr till 7,9 mkr. 2015 ökar avgiften från 7,9 mkr till 9,1 mkr.

Tanums kommun kostnader för LSS-verksamheten har ökat kraftigt sedan 2009.

<b>Kostnadsutjämning LSS</b>	<b>mkr</b>
2004	-0,3
2005	-5,9
2006	-9,9
2007	-11,1
2008	-11,3
2009	-11,0
2010	-11,0
2011	-10,8
2012	-9,6
2013	-8,8
2014	-7,9
2015	-9,1

### **Fastighetsavgift**

En kommunal fastighetsavgift infördes i januari 2008. Avgiften ersätter den tidigare fastighetsskatten. När avgiften infördes 2008 var den ekonomiskt neutral både för kommunsektorn som helhet och för den enskilda kommunen. Alla kommuner fick cirka 1 300 kronor per invånare i intäkt för avgiften samtidigt som statsbidragen minskades lika mycket. De ökningarna av avgiften som förändringar i taxeringsvärden, fastighetsbestånd, indextal etc. ger upphov till från och med 2009, tillfaller varje enskild kommun.

I budget för 2015 beräknas avgiften till 35,9 mkr för Tanums vidkommande, vilket är en ökning med 5,8 mkr jämfört med vad som antogs i budget 2014. Eftersom fastighetsavgiften betalas ut till kommunerna med två års eftersläpning och förskottbeloppet kommunen får baseras på 2008 års nivå har Tanums kommun en fordran på staten i 2013 års bokslut med cirka 35 mkr vilket ökar kommunens upplåningsbehov.

(Den totala fastighetsavgiften för fastigheter belägna i Tanums kommun beräknas 2015 uppgå till cirka 70 mkr).

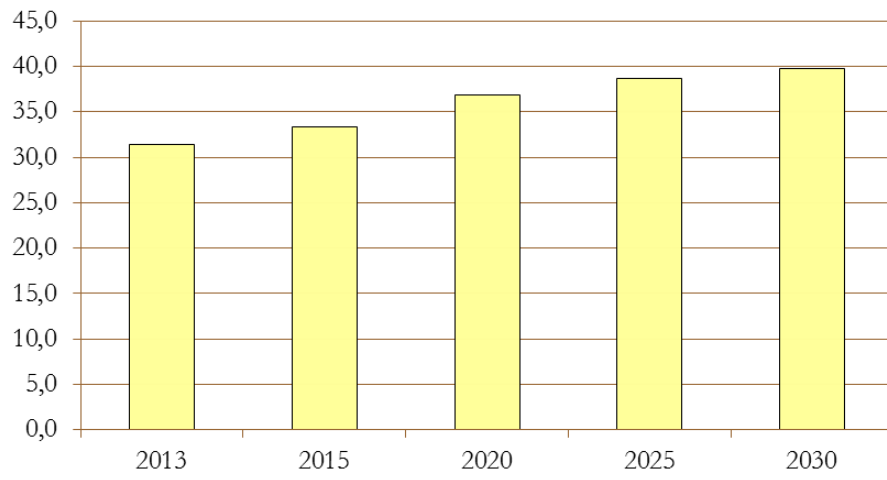
### **Pensioner**

Kostnaden för pensioner beräknas uppgå till 34,4 mkr 2015 vilket är oförändrat jämfört med 2014.

<b>Pensionskostnader</b>	<b>mkr</b>
2009	-29,4
2010	-30,3
2011	-30,4
2012	-32,5
2013	-33,7
2014	-34,4
2015	-34,4

Sett över en längre tidsperiod kommer kommunens kostnader för pensioner att öka något, främst till följd av ökade pensionsutbetalningar, och ta en större andel av de tillgängliga resurserna i anspråk.

**Pensionskostnader 2013-2030, mkr**  
**fasta priser**



### **Pris- och löneökningar**

Förväntade löneökningar för 2015 baseras på de avtal som träffats och på prognoser för timlöneökningen. Totalt beräknas lönekostnaderna 2015 öka med 3,0 procent räknat från 2014 års lönenivå. I antagandet ingår utrymme för lokal lönebildning.

Övriga priser väntas stiga med 1,3 procent. Ersättningen för obekväm arbetstid från och med 1 okt 2014, vilket beräknas öka kostnaderna med 1,1 mkr. Detta innebär att pris- och löneökningar sammantaget beräknas öka kostnaderna med cirka 17,4 mkr.

### **Kostnader för personalomkostnader**

Kostnaden för personalomkostnadspålägg beräknas vara oförändrat jämfört med 2014.

Personalomkostnadspålägget för kommunala avtal uppgår till 38,46 procent.

Sjukförsäkringsavgiften beräknas även för 2015 vara noll. För förtroendevalda m.fl. arvodesbaserade tjänster uppgår personalomkostnadspåslaget till 31,42 procent.

### **Volymutveckling till följd av demografiska förändringar**

Tabellen visar resursutvecklingen till barn- och utbildningsnämnden under åren 2015-2017. Totalt beräknas barn- och utbildningsnämndens ram i budget 2015 minskas med 4,0 mkr på grund av volymförändringar inom skola och barnomsorg.

<b>Prestations- anslag, tkr</b>	<b>Barnomsorg</b>	<b>Grundskola</b>	<b>Gymnasieskola</b>	<b>Summa</b>
2015	-369	-161	-3 467	-3 997
2016	-623	986	-819	-456
2017	-222	854	814	1 449

Andelen av befolkningen som är över 80 år minskar marginellt de närmaste åren. Det är först från 2020 som befolkningsökningen i den här åldersgruppen sätter fart.

Under 2013 minskade andelen över 90 år, medan åldersgruppen 70-75 år ökade.

Sammantaget innebär detta att omsorgsnämndens ram i budget för 2015 minskas med 150 tkr till följd av befolkningsförändringar.

## Räntor

Överskott i boksluten och förhållandevis låga investeringar gjorde det möjligt att amortera på låneskulden under åren 2003-2007. Detta tillsammans med låga räntenivåer gjorde att räntekostnaden minskade. För att finansiera genomförda investeringar under 2008-2012 samt planerade investeringar i kommande års investeringsplaner är en ökad upplåning nödvändig. En del av finansieringen av VA-investeringar sker genom anslutningsavgifter från nya VA-abonnenter. För 2015 beräknas låneskulden uppgå till cirka 445 mkr. Beräkningen har skett utifrån investeringsbudget 2014 och den investeringsplan för 2015 som bestämdes i samband med att budgeten 2014 fastställdes, dessutom har antagits att samtliga nu beslutade investeringar kommer att utföras. Utöver låneramen för långsiktig upplåning på 445 mkr behövs en låneram för kortsiktig upplåning på cirka 35 mkr. Medelräntan på låneskulden har beräknats till 3,5 procent. Tillsammans med räntor på pensionsskulden och intäktsräntor uppgår räntenettet till -13,9 mkr. Det finns risk för höjningar av räntenivån framöver, vilket skulle öka kostnaden. Räntekostnaderna kommer då att ta i anspråk en större andel av framtida skattintäktsökningar.

<b>Räntenetto</b>	<b>mkr</b>
2009	-4,7
2010	-3,4
2011	-4,1
2012	-11,8
2013	-11,1
2014	-13,4
2015	-13,9

## Investeringar

Om investeringarna helt ska kunna egenfinansieras med kommunbidrag får de inte överstiga cirka 80 mkr. VA-investeringarna finansieras till del genom anslutningsavgifter från nya VA-abonnenter. Den del av investeringarna som inte finansieras med egna medel eller genom anslutningsavgifter måste externfinansieras genom upplåning. I 2015 års budget beräknas anslutningsavgifter till 15 mkr vilket innebär att om investeringarna överstiger 80 mkr krävs en ökad upplåning. Inkomster från fastighetsförsäljningar som antas i budget 2015 uppgå till 3,0 mkr bör användas för att amortera på låneskulden.

Ett resultat på 12,0 mkr ger den skattefinansierade verksamheten ett investeringsutrymme som uppgår till cirka 45,0 mkr.

<b>Investeringsutrymme skattefin. verks.</b>	<b>mkr</b>
Resultat	12,0
Försäljning anl.tillgångar	3,0
Avskrivningar	30,0
<b>Investeringsutrymme</b>	<b>45,0</b>

VA-verksamhetens avskrivningar uppgår till cirka 17 mkr. För 2015 beräknas intäkter från anslutningsavgifter från VA-verksamheten uppgå till 15,0 mkr. Det sammantagna investeringsutrymme för VA-verksamheten uppgår därmed till cirka 32,0 mkr.



<b>Investeringsutrymme VA</b>	<b>mkr</b>
Resultat	0,0
Avskrivningar	17,0
Anslutningsavgifter	15,0
<b>Investeringsutrymme</b>	<b>32,0</b>

### **Låneskuld**

Låneskulden i bokslut 2013 uppgår till 365 mkr exklusive förinbetalda anslutningsavgifter. Utöver denna låneskuld finns 30 mkr i beslutade ej upptagna lån. Investeringsbudgeten i kompletteringsbudget 2014 innebär ingen ökad upplåning. Investeringsplanen för 2015 innebär en upplåning med 60 mkr. Därmed uppgår låneskulden i budget 2015 till 455,0 mkr

<b>Låneskuld kreditinst.</b>	<b>mkr</b>
Skuld bokslut 2013	365,0
Beslutade ej upptagna lån	30,0
Upplåning budget 2015	60,0
Låneskuld 2015	455,0

De sammanlagda anslutningsavgifterna uppgick i bokslut 2013 till cirka 70 mkr. I budget 2014 beräknas anslutningsavgifterna öka med 15 mkr och i budget 2015 beräknas anslutningsavgifterna öka med cirka 7 mkr. Förinbetalda anslutningsavgifter beräknas uppgå till cirka 83 mkr i bokslut 2014.

### Effektiviseringsåtgärder

Det är viktigt att det sker en fortlöpande effektivisering av nämndernas verksamhet. De resurser som frigörs skapar ett utrymme att satsa på olika utvecklingsprojekt i kommunen. Effektiviseringar kan också användas för omfördelning mellan olika verksamheter när behoven förändras. Dessutom skapar effektiviseringarna en beredskap för att vidta åtgärder om resurserna skulle minska. Nämnderna ska i sina åtgärder pröva alla typer av kostnader.

### Preliminära ramar

Nämndernas ramar har räknats upp med 3,0 procent avseende ökade lönekostnader samt 1,3 procent avseende prishöjningar. Barn och utbildningsnämndens ram minskas med 4,0 mkr avseende minskat barn- och elevantal i barnomsorg och skola. Omsorgsnämndens ram minskas med 0,2 avseende volymminskning inom äldreomsorg. Övriga förändringar av nämndernas ramar specificeras i bilaga.

Ramarna kan komma att justeras på grund av ändrade kapitalkostnader och internhyror.

Preliminära ramar 2015	Budget		volym	just.	verks.förändr	2015
	2014	pris/lön				
Kommunstyrelsen	44 655	1 058		-3 700		42 013
Tekniska nämnden	26 035	808				26 843
Miljö- och byggnadsnämnden	5 085	305				5 390
Barn- och utbildningsnämnden	274 089	7 044	-3 997	-1 850	1 200	276 486
Omsorgsnämnden	256 081	8 220	-150	-1 450	350	263 051
Kommunrevisionen	828	11				839

### Sammanfattning resursberäkning

Den resursberäkning som budgetanvisningarna bygger på visar på en tillgänglig resurs på 3,4 mkr. Kommunens resultatmål på två procent av skatter och bidrag innebär ett resultat på 12,0 mkr exklusive realisationsvinster vid fastighetsförsäljningar.

Kommunens resultatmål är satt för att uppnå kommunallagens bestämmelser om god ekonomisk hushållning. Det innebär en värdesäkring av det egna kapitalet och ger förutsättningar att finansiera investeringar utan ökad upplåning. Resultatnivån är också - tillräcklig för att parera för oförutsedda kostnader samt finansiering av framtida kostnader för bland annat pensioner och befolkningsförändringar.

<b>RESURSBERÄKNING 2015</b>	
	<b>maj-14</b>
Skatteintäkter och statsbidrag	625,5
Befintlig verksamhet	-535,3
Pris- och löneökning	-17,4
Anslag utanför ram i budget 2014	7,0
Återställning budgetnivå 3,0 tomtförsäljning	-7,7
IT-satsning BUN	-0,6
Volym BUN	4,0
Effekt av kompletteringsbudget 2014	-1,0
Volym äldreomsorg	0,2
Pensioner	0,0
Interna poster	1,6
Avskrivningar	-47,0
Finansnetto	-13,9
<b>Resultat</b>	<b>15,4</b>
<b>Resultatmål</b>	<b>12,0</b>
<b>Utrymme</b>	<b>3,4</b>
reavinster	3,0

## **UPPDRAG TILL NÄMNDERNA**

### **Ekonomisk sammanställning**

Uppställningen ska innehålla resultattabla på nämnds nivå omfattande budget 2014-2015 samt bokslut 2011 till och med 2013.

### **Allmän verksamhetsbeskrivning**

Verksamheterna ska i sina budgetförslag göra en övergripande beskrivning av nämndernas verksamhet. Skrivningen ska utgöra underlaget för nämndsredovisningarna i budgetdokumentet. Omfattningen ska ungefär vara densamma som i budgetdokumentet 2014.

### **Omvärldsanalys**

En beskrivning av förutsättningarna för verksamheten inom dimensionerna: ekonomi, behov, volymutveckling och personalsituation samt andra faktorer som kan ha betydelse för verksamheten. Resonemanget ska vara framåtriktat och beskriva trender som kan vara viktiga för verksamhetens utveckling och finansiering.

### **Större verksamhetsförändringar**

Varje nämnd ska göra en beskrivning av större verksamhetsförändringar som är planerade under 2015. Beskrivningen ska även innehålla en kostnadsberäkning samt en konsekvensanalys. Exempel på större verksamhetsförändringar är: volymökningar inom exempelvis barnomsorg och skola, nya verksamheter, exempelvis utbyggnad eller ny verksamhet inom äldreomsorg eller LSS.

### **Disposition och/eller amortering av tidigare års överskott/underskott**

I de fall någon nämnd avser att under 2015 disponera väsentliga belopp ur nämndens balanserade överskott ska detta särskilt anges i nämndens budgetförslag.

Nämnder som har ett balanserat underskott ska redovisa hur detta underskott ska amorteras enligt de bestämmelser som finns i kommunens ekonomiska styrprinciper.

### **Verksamhetsbeskrivningar per verksamhetsområde**

Verksamhetsbeskrivningen ska dels innehålla en beskrivning av volym, kvalité samt planerade förändringar under 2015 och dels en ekonomisk sammanställning omfattande budget 2014 samt bokslut 2011 tom 2013.

### **Prioriterade verksamhetsområden**

Barn- och utbildningsnämnden och omsorgsnämnden ska ta fram verksamhets- och kvalitetsmål för de prioriterade verksamhetsområdena skola samt vård och omsorg.

### **Investeringsäskanden**

I bokslut för 2013 uppgår beloppet för beslutade ej genomförda investeringar till cirka 100 mkr. Utöver detta finns investeringar upptagna i budget 2014 för 83,5 mkr och med ytterligare cirka 250 mkr i investeringsplan för åren 2015-2016.

Det är nödvändigt att göra en genomgång och omprövning av redan beslutade investeringar innan beslut tas om eventuellt nya investeringar. Varje nämnd ska redovisa vilka av de redan beslutade investeringsprojekten som kommer att senareläggas eller inte genomföras överhuvudtaget.

Budgetförslaget för 2015 ska dels innehålla samtliga investeringar som ska genomföras under 2014, det vill säga både beräknad ombudgetering av tidigare beslutade investeringsprojekt och dels budgetering av nya investeringsprojekt.

Nämnderna ska även redovisa investeringsprojekt för perioden 2016 till 2017. Äskanden om investeringsprojekt ska innehålla en utredning och kalkyl där projektets totala investeringsutgift framgår.

För investeringsprojekt där genomförandet sker över flera år ska både den totala investeringsutgiften och den beräknade investeringsutgiften per år under genomförandetiden anges.

Det ska även framgå vilka verksamhetsmässiga effekter investeringen ger. Eventuella tillkommande eller minskande driftskostnader till följd av en investering ska särskilt anges.

***Nämnderna ska i sina budgetförslag ange prioritetsordning för sina investeringsäskanden.***

### **Tomtförsäljningar**

Tekniska nämnden ska redovisa beräknade intäkter från tomtförsäljningar för åren 2015-2017. I förekommande fall ska exploateringskalkyler redovisas.

## **VA-ekonomi**

Kommunen kommer de närmaste åren att göra stora investeringar i VA-anläggningar. Investeringarna kommer delvis att finansieras med ökade anslutnings- och brukningsavgifter.

Tekniska nämnden ska i sitt budgetförslag redovisa följande uppgifter för VA-verksamheten:

- Investeringar
- Kapitalkostnader
- Förändrade drifts- och underhållskostnader
- Anslutningsavgifter
- Brukningsavgifter
- Behov av förändring av va-taxa (både anslutnings- och brukningsavgifter)

Samtliga uppgifter ska redovisas för åren 2014-2018.

## ***Anslutningsavgifter VA***

Tekniska nämnden ska redovisa beräknade anslutningsavgifter för VA. Av redovisningen ska det framgå vilka områden anslutningsavgifterna avser samt eventuella investeringsutgifter som är förknippade med anslutningen.

## **Tillgänglighet**

Kommunfullmäktige antog under 2008 en ny handikapplan för perioden 2009-2018. I planen finns ett antal åtgärder angivna som nämnderna har ansvaret att genomföra. I budgetförslag för 2015 ska nämnderna ange de handikappåtgärder som nämnden ska genomföra under 2015.

Ansvarig för att sammanställa och samordna förslagen till handikappåtgärder är omsorgsnämnden.

## **Miljö**

Kommunfullmäktige antog i maj 2010 en Energiplan för Tanums kommun. Planen innehåller mål och åtgärder för kommunens tre prioriterade områden, energi, transporter och livsmedel.

Nämnderna ska i sitt budgetförslag för 2015 redovisa åtgärder för att nå målen i energiplanen.

Ansvarig för att sammanställa och samordna förslagen till miljöåtgärder är tekniska nämnden.

## **Personal**

Kommunfullmäktige har antagit målsättningar för ökad hälsa och minskad sjukfrånvaro. Efter att ha minskat under flera år har sjukfrånvaron ökat de senaste åren. Varje nämnd har i uppdrag att budgetförslaget redovisa förslag till ökad hälsa och minskad sjukfrånvaro. Nämnderna ska utöver detta redovisa andra väsentliga personalfrågor under 2015. Denna redovisning kan exempelvis innehålla större personalförändringar, personalförsörjning etc.

Kommunstyrelsens personalkontor är ansvarigt för samordning och sammanställning av personalfrågor i budgetarbetet.

### **Folkhälsa (välfärdsbudget)**

Kommunfullmäktige har antagit en folkhälsoplan för Tanum kommun. Varje nämnd ska i sitt budgetförslag redovisa åtgärder utifrån folkhälsoplanen samt andra väsentliga folkhälsoaspekter utifrån sitt budgetförslag.

Folkhälsorådet är ansvarigt för samordning och sammanställning av folkhälsoåtgärder i budgetarbetet.

### **TIDPLAN**

- 18 aug SKL Skatteprognos
- 8 sep Inlämning av nämndernas budgetförslag
- 17 sep Budgetberedning
- 24 sep Budgetberedning/Överläggning med nämnder
- 1 okt Kommunstyrelsen Delårsbokslut
- 2 okt SKL, Ny skatteprognos
- 8 okt Budgetberedning
- 15 okt Budgetberedning/Majoritetsförslag budget 2015
- 5 nov Kommunstyrelsen, förslag till budget 2015
- 24 nov Kommunfullmäktige, Beslut om budget 2015